

tem ničesa slišati, temveč so zase zahtevali neke predprave. Če bi se bile izvele dunajske punktacije, bi v nemških okrajih bila jedino nemščina uradni jezik, v čeških bi se pa bilo uradovalo v obeh deželnih jezikih. Sedanja vlada je pa že v vprašanju glede osnove okrožnega sodišča v Trutnovu se postavila popolnoma na češko stališče.

Nadalje pravi vlada, da predloži deželnemu zboru načrt o upeljavi narodnih kurij za volitve v dež. odbor in deželne zavode in odseke. Ta uredba je jako pravična. Obema narodnostima bodo zagotovljeni zastopniki v deželnem odboru, odsekih in v upravi deželnih zavodov. Ta določba bode Nemcem v korist. Vzlic temu se pa nemški listi kakor stekli psi zaganjajo v njo. Pogrešajo v njej določbe, da bi te kurije imele tudi veto v narodnih vprašanjih. Po dunajskih punktacijah, bi vse tri kurije morale pritrđiti vsakemu sklepu deželnega zbora, ako se tiče narodnih vprašanj, drugače bi ne veljal. To bi pa bila coklja, ki bi ovirala vsak napredek. Pomisliti je, da so Nemci v narodnih ozirih z vsem bolje preskrbljeni kakor Čehi, ker so jih božale razne vlade. Zato bi omejena določba največ škodovala Čehom, kajti deželni zbor bi ne mogel niti jedne češke deželne srednje šole osnovati brez dovoljenja Nemcev. Poslednji bi gotovo porabili vsako priložnost, da ovirajo češki napredek. Če ima človek opraviti s takimi ljudmi, kot so Nemci, ki nam še celjske dvojezične gimnazije ne privoščijo, treba je skrajne previdnosti. Čehi zato so lahko hvaležni svojim poslancem, da so preprečili osnovo narodnih kurij v smislu dunajskih punktacij.

Nadalje se pa obeta pravična volilna reforma. Sedanja češki deželnozbornski volilni red je tak, da ni izključeno, da dobe Nemci večino, ako pride druga nemška vlada. Večino odločujejo veleposestniki in je odvisna le od kacih desetih glasov. Na veleposestnike pa ima vlada velik vpliv. Če se pa volilni red pravično spremeni, da se Čehom prizna njih številu in njih davkom primerno število deželnozbornskih mandatov ter se razdeli skupina veleposestnikov v več volilnih okrajev, kakor je razdeljena za volitve v državni zbor, je Čehom za zmirom večina zagotovljena. Vlada tudi obeta, da hoče varovati jednotnost v postavodaji in upravi. Potem je izključena osnova vsakega zaključenega ozemlja.

Seveda popolnoma niso Čehi zadovoljni s temi obljubami, mi pa še manj. Pred vsem se opaža, da vlada hoče spravo omejiti samo na Češko, ko se vendar češko vprašanje razteza na vse dežele češke krone. Sedanja ministerski predsednik je za spravo le ondu, kjer so Nemci v manjšini; v deželah, kjer so Slovani v manjšini, pa za narodno spravo ne skrbi. Sicer pa govori vladna izjava, da se morata obe narodnosti sami mej seboj sporazumeti. Za tako sporazumljenje je sedaj malo upanja. Zdi se nam, da grof Badeni sam nima dosti upa, da se mu stvar posreči in hoče že naprej izvršiti odgovornost za neuspehe na Čehe in Nemce same.

Pa če tudi se sedaj češko vprašanje ne reši, toliko je gotovo, da sedaj že tudi na Dunaju smatrajo dunajske Čehom nevarne punktacije za pokopane in to je uspeh mladočeške odločne in dosledne politike. Gotovo je pa tudi, da vlada preti češkega vprašanja ne bodo mogle na dnevni red, dokler se ne reši za Čehe ugodno.

Politični pregled.

Veronauk na realkah. — V nekaterih deželah veronauk ni bil obvezen predmet na višji realki. Minister Gauč je pa sklenil, ga povsod upeljati. Glede realk na Štajerskem in v Trstu je bil to kar zaukazal, ker po deželnem zakonu teh kronovin za to ni treba deželnega zakona. Dolenjeavstrijskemu in koroškemu deželnemu zboru sta se pa že vlani bili predložili vladni predlogi, s katerima se veronauk uvaja za obvezni predmet. Lani vladni predlogi nista imeli zaželenega uspeha, ker so v obeh deželnih zborih odločevali še liberalci. V tem so pa bile nove volitve, ki so položaj znatno premenele. Da se dolenjeavstrijski deželni zbor izreče za uvedenje veronauka na višji realki, je popolnoma gotovo, a tudi na Koroškem je to pričakovati. Narodni Nemci, ki imajo večino, tej stvari niso tako nasprotni, kakor so bili liberalci. Čudno se nam pač zdi, da se ta stvar poprej ni bila sprožila, ko so pod Taaffejem dolgo časa vodili konservativci osodo naše države.

Volilno gibanje je jako živahno v vseh kronovinah. Najdelavnejši so socialisti. Postavili so svoje kandidate na Kranjskem ne le za peto kurijo, temveč tudi za mesto ljubljansko in gorenjska in notranjska mesta. V Ljubljani kandidujejo socialisti čevljarja Karla Kordeliča, za gorenjska mesta pa nadsprevodnika Franca Marna, katerega kandidujejo tudi za peto kurijo na Goriškem. — Iredentovska stranka se letos tudi udeleži volitve na Primorskem. V Istri Italijani z vsemi silami delajo proti Spinčiču in Laginji in upajo, da katerega vržejo. Poslednji baje ne kandiduje več v knetskih občinah, temveč v peti kuriji. — Dunajski krščanski socialisti so izdali svoj oklic, ki jako mnogo obeta, v precej občnih potezah, tako da poslanci potem ne bodo na nič gotovega vezami. — V Galiciji jako samovoljno postopajo oblasti. Volilni shodi se zabranjujejo, češ, da se morajo poprej izvršiti volitve volilnih mož, nobene pritožbe ne pomagajo. Duhovnik Stojalowski je bil povabil svoje somišljenike v Caszo na Ogorskem, da se ž njimi posvetuje o kandidatih, a ogerska vlada je ta shod prepovedala. Došlih poljskih kmetov še k Stojalowskemu niso pustili, temveč so poslednjega celo za toliko časa zaprli, da so se kmetje razšli. — V Bukovini kandiduje v peti kuriji bivši minister Steinbach. Če bode voljen, misli baje vlada delati na to, da ga izvoli zbornica za predsednika. — V Pragi ponujajo dr. Riegru mandat za peto kurijo, a ga ne mara vsprejeti. V Pragi boje namreč hud boj, kajti socialisti imajo precej upanja, da zmagajo. Na Dunaju socialisti skušajo dobiti na svojo stran Čehe, obetajoč, da se bodo pogajali za češke šole na Dunaju.

Češki notranji uradni jezik. — Po časopisih se trdovratno razširja novica, da se upelje na Češkem in Moravskem češki notranji uradni jezik. Nekateri listi celo vedo povedati, da se tudi pri najvišjem sodišču na Dunaju in v ministerstvih upelje češki notranji uradni jezik za vse stvari, ki so se rešile v prvih instancah češki in za občevanje s češkimi uradi. Nemški listi se zaradi tega grozno jeze. Poprej so vedno pisali, da je vrejenje notranjega jezika stvar vlade, a sedaj pa jim ni prav, ko je vlada se postavila na to stališče in misli stvar urediti, ne da bi stranke kaj vprašala, kaj da mislijo. Nemškim uradnikom se bode baje dal obrok desetih do petnajstih let, da se nauče češčine. Koliko je res-

nice na teh govoricah, ne vemo. Malo dvomljivo se pa nam zdi, da bi grof Badeni se bil odločil tako daleč ustreči Čehom. Najbrž časopisi vso stvar malo pretiravajo.

Italija. — Komaj se je Italija rešila iz zagate, v katero je zašla z Menelikom, kraljem abesinskim, že preti njeni koloniji v Afriki druga nevarnost. Sosednji domači rodovi afriški, ki ne morejo trpeti evropskih sil na svoji zemlji, jeli so napadati italijansko kolonijo. Pridobiti hočejo najprej to za se, potem pa še prijeti Angleže v Sudanu. Ta okolnost ni ravno prijetna za Italijo. Odpoklicala je vojake od tam in v celi svoji eretrijski naselbini je pustila le malo posadko. V Rimu so se že posvetovali, da bi eretrijsko kolonijo popolnoma opustili. Sedaj pa bi ne bilo častno, ko bi dervišov, ki napadajo njih zemljo, ne zavrnil. Tega seveda jim pa s sedanjo ondotno posadko ni mogoče storiti, temveč morali bodo isto pomnožiti, kar bo stalo zopet mnogo denarja in ljudi. Previdno bi pač bilo za Italijo, da opusti takoj in za zmirom afriško naselbino v Eritreji, kajti sicer se ji lahko še zgodi, da bo konec cele njene afriške politike še nečastnejši, kot je bila poravnava z Menelikom.

Kuba. — Vladna španska poročila se jako ugodno glase o položaju na Kubi. Glasom teh prodira general Weyler na čelu 14 bataljonov zmagonosno preko otoka in čisti deželo vstašev. Ti se umikajo in puščajo za seboj le mrtvece, konje in razni materijal. V večih pokrajinah ni več vstašev, vsaj organizovanih ne. V sladkornih tovarnah so začeli zopet z delom. Tako vladna poročila. Ne bo pa dolgo in privatna poročila bodo vse te trditve ovrgla. Poročila o dogodkih na Kubi nasprotujejo si že od početka. Španska vlada ve zmirom povedati o uspehih svoje vojske, a resnično se ji pa večinoma prav slabo godi. Z ozirom na slabe finančne razmere Španije in oziraje se na blagor kubanskega prebivalstva, bi bilo že prav želeti, da se naredi mir.

Turčija. — Predmet živahnim razpravam v Carigradu je zadnji čas tudi turški prestol. Dčim vlada sedaj sultan Abdul Hamid, zatrjuje se odločno, da njemu ne gre prestol, temveč njegovemu bratu Muratu, ki je že bil sultan, a ga je sedanji vladar odstranil, češ da ni pri zdravi pameti. Sedanjemu sultanu neprijazni krogi močno delujejo na to, da bi ljudstvo nahujskali zoper sultana in je pripričali, da pravica do prestola gre le Muratu, ki je popolnoma zdrav, a ga je sedanji sultan le iz sebičnosti dal zapreti. Če se ljudstvo zave in obrne hrbet sultanu, nastala bo nemala vstaja. — Položaj na Kreti je sila kritičen. Vstaši hočejo siloma izposlovati obljubljene reforme. — Velevlasti še niso dognale turškega vprašanja. Iz najnovejih poročil je posneti, da nastane položaj lahko najresnejši. Ruska mornarica v Črnem morju je vsa pripravljena. Brž ko pride povelje, odrinejo vojne ladije tisti trenotek proti Carigradu.

Obrtnija.

Sibirska železnica.

Rusija poslednji čas obrača vso svojo pozornost na Azijo. Pred krimsko vojno in tudi še po njej se Rusi za Azijo niso dosti brigali. Imeli so sicer Sibirijo, a služila je jim le bolj za pregnanstvo političnih zločincev in pridobivanje nekaterih kovin ter kožuhovine. Za poljedelstvo v Sibiriji se ni nikdo brigal. Sploh niso imeli nobenih pojmov o tej deželi. Aleks. Herzen pravi v nekej knjigi, da bi Američani iz Sibirije naredili vir največjega bogastva, dočim slaba ruska uprava ne zna izkoristiti dežele. Zadnja leta je pa Rusija obrnila vso pozornost na Azijo.

Vedno bolje spoznavajo Rusi, kake zaklade krijejo njih posestva v Aziji. Da se ti bogati zakladi odpro, je pa bilo treba železnic. Najprej so zgradili znano trankaspiško železnico, ki je odprla pot ruski trgovini in kulturi do Afganistana in Tibeta. Velika množina žita od tod sedaj prihaja v Evropo. Odprli so se kulturnemu svetu nenavadno lepi kraji, ki vzbujajo začudenje Evropejcev. Tako je heratska dolina nekakov raj.

Sedaj je v delu velika sibiriska železnica, ki bode 8000 kilometrov dolga. Začenja se ta železnica v Čeljabinsku na vzhodni strani Uralskega pogorja, katera postaja je že zvezana po železnici z Moskvo in Peterburgom. Od tod se začenja prvi oddelek velike proge, 1800 kilometrov dolge zapadne sirske železnice, ki 2700 kilometrov od Peterburga prestopa na azijsko zemljo in se končava v Kovanu ob Obi. Železnica drži po ravni, jednolični in rodovitni stepi in se je bila začela graditi 1891. leta. Južno ležeče gubernijalno mesto Omsk se je iz Tjukalinska zvezalo s postransko železnico. V stepah ni bilo dobiti stavbenega gradiva in moralo se je dovažati z Urala. Mostovi so leseni, a se pozneje zamene z železnimi.

Drugi del sirske železnice drži od Korivana do Irkucka. Ta proga drži mimo mest Tomsk (44.000 prebivalci), Krasnojarsk (22.000 preb.) in Irkuck (48.000 prebivalcev). Ta proga se gradi že četrto leto. Na tem delu proge je bilo premagati mnogo težav. Bilo je treba napraviti veliko mostov. Most čez Ob je 850, čez Jenizej celo 1000 metrov dolgo. Vode so navadno tu deroče, ker prihajajo iz gora. Tudi je bilo prekopati več gorskih hrbtov. Lesa in kamna ne manka za grajenje, železo se je pa pravaža po ledenem morju in po Jeniseju. Ta del proge se dodela 1900. leta.

Kmalu za Irkuckom pride železnica do Bajkalskega jezera. Železnica bode peljala okrog jezera do Misovske. Ta del železnice se bode delal najpozneje. Sprva bodo posredovali promet parniki po jezeru. Na tej kratki proggi so sila težave. Obrežje jezera je strmo in ima več sotesk in presekov, treba bode mnogo umetnih zgradb in 4 kilometre dolg tunel skozi gorski greben. Da se ta proga precej ne dela, temu je povod težava z dovažanjem gradiva. Pot namreč tu ni nobenih. Inženerji se še le glave ubijajo, kako bodo premagali težave na tej proggi.

Potem bode železnica držala po pustih krajih do Sretenska 1100 kilometrov daleč. Šla bode skozi 1000 m visoko prelaz čez Jablonsko gorovje. Ker je ta kraj jako pust, začne se grajenje še le, ko bode dodelan zapadni del železnice do Irkucka in vzhodni od Vladivostoka do Hoborovke. Na obeh straneh bode podpirala grajenje vodna zveza po Balkajkem jezeru in po Amuru. Od Sretenska do Hoborovske, držala bode železnica po dolinah, po katerih teko večje reke. Sprva se sploh ni mislilo graditi te železnice, temveč vožnjo oskrbovati s parniki po rekah. Pozneje so se odločili za železnico, da se olajša promet. Grajenje tega dela železnice se še ni začelo. Od tod pa drži železnica 780 kilometrov daleč do